03.09.2019

Työ- ja tasa-arvovaliokunta
Eduskunta
tyv@eduskunta.fi

Viite: muistiopyyntö valiokuntakuulemisessa 6.9.2019 tasa-arvoselonteosta VNS 7/2010vp -EK 51/2010vp

TURVAKOTIPALVELUJEN TILANNEKATSAUS SYYSKUUSSA 2019

Taustoitus

Istanbulin sopimus[1] tuli Suomessa voimaan elokuussa 2015. Sopimus velvoittaa valtioita toimimaan perheväkivallan ja naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi. Sopimusvalmistelujen myötä Suomessa valtio otti vastuulleen turvakotipalvelujen rahoituksen. Muutoksen myötä turvakotipaikoista tuli asiakkaalle maksuttomia eikä niihin enää tarvittu maksusitoumusta etukäteen.

Turvakotilaki[2] tuli voimaan vuoden 2015 alusta, ja sen myötä turvakotipalvelujen valtakunnallinen kilpailutus ja koordinointi ovat nyt THL:n vastuulla. THL myöntää palveluntuottajille valtion varoista korvausta turvakotipalvelusta. Lisäksi se vastaa valtakunnallisesti turvakotien ohjauksesta ja kehittämisestä.

Turvakodit tarjoavat välitöntä kriisiapua, ympärivuorokautista turvattua asumista sekä akuuttiin tilanteeseen liittyvää psykososiaalista tukea, neuvontaa ja ohjausta. Palvelua tarjotaan ensisijaisesti lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille henkilöille sukupuolesta riippumatta ja heidän perheilleen.

Istanbulin sopimus[3] edellyttää, että tarjolla on *riittävästi* turvakotipaikkoja. THL seuraa ja arvioi, mikä olisi riittävä turvakotipaikkojen määrä Suomessa. (Julkisuudessa on esiintynyt tavoitteena 500 turvakotipaikkaa Suomessa. Tämä luku pohjautuu naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa käsitelleen Euroopan neuvoston työryhmän loppuraporttiin (EG-TFV (2008)6). Siinä suositeltiin, että erityisissä naisten turvakodeissa on yksi turvamajoituksen perhepaikka 10 000 asukasta kohti. Raportissa todetaan, että turvakotipaikkojen määrän olisi kuitenkin vastattava niiden tosiasiallista tarvetta.)

Asiantuntijalausunto

Turvakotitoiminnan järjestämisvastuun siirtyminen valtiolle vuonna 2015 on luonut toiminnalle vakaan rahoituspohjan ja mahdollistanut turvakotiverkoston laajentamisen, perhepaikkojen lisäämisen sekä toiminnan systemaattisen kehittämisen. Turvakotien rahoitus on noussut vuoden 2016 11,55, miljoonasta €:sta vuoden 2019 19,55 milj €:oon. Turvakotiverkoston laajentamisen arvioidaan edellyttävän jatkossakin 2 milj. € lisäystä / vuosi.

Vuodesta 2015 vuoteen 2019 turvakotien määrä on kasvanut 19 turvakodista 28 turvakotiin ja turvakotien perhepaikkoja on lisätty 114 perhepaikasta 202 perhepaikkaan. Vuoden 2019 aikana avataan uusi seitsemänpaikkainen turvakoti Äänekoskelle Keski-Suomeen. Perhepaikkoja lisätään muutenkin Keski-Suomessa Jyväskylässä sekä muualla Suomessa Kymenlaaksossa ja Uudellamaalla.

[1] Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta.
[2] Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle (1354/2014).
[3] 23 artikla *Turvakodit. Osapuolet toteuttavat tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet säätääkseen asianmukaisten, helposti saavutettavien turvakotien perustamisesta riittävässä määrin, jotta uhreille, erityisesti naisille ja heidän lapsilleen, voidaan tarjota turvallinen majoitus ja heitä voidaan auttaa ennakoivasti.*

Turvakoteihin hakeutumisen kynnys on madaltunut, kun tietoisuus palveluista lisääntynyt ja palvelujen saatavuus on parantunut. Kun vuonna 2015 turvakodeista haki turvaa ja apua noin 3000 asiakasta, vuonna 2018 asiakasmäärä oli jo noin 5000. Tällä hetkellä Suomen jokaisessa maakunnassa on vähintään yksi turvakoti, samoin kaikissa Suomen kymmenessä suurimmassa kaupungissa on vähintään yksi turvakoti.

Vaikka turvakotiverkoston systemaattinen kehitystyö on kasvattanut turvakotiverkoston kattavuutta ja kapasiteettiä merkittävästi viime vuosien aikana, on kuitenkin vielä matkaa siihen tilanteeseen, että voitaisiin sanoa turvakotipalveluja olevan tarpeeseen nähden riittävästi. Turvakotiverkoston maantieteellistä kattavuutta tulee edelleen kasvattaa ja samalla lisätä niiden alueiden turvakotien kapasiteettia, missä alueen yhden tai useamman turvakodin paikkamäärä ei ole tarpeeseen nähden riittävä. Arvioitaessa turvakotipaikkojen riittävää määrää tulee huomioida koko turvakotiverkoston paikkamäärä, tilanpuutteen takia muualle ohjattujen asiakkaiden määrä ja alueelliset erot eri puolilla Suomea.

Suomessa on alueita, joilla maantieteellinen etäisyys lähimpään turvakotiin on liian pitkä. Katvealueita on tällä hetkellä etenkin Pohjois-Suomessa. Laki mahdollistaa asiakkaalle sen, että hän voi mennä mihin tahansa turvakotiverkoston turvakodeista. Ihmisten tilanteet, liittyen esimerkiksi lasten kouluun ja terveydenhoitoon, ovat usein kuitenkin sellaisia, ettei ole kohtuullista edellyttää siirtymistä esimerkiksi toiseen turvakotiin satojen kilometrien päähän kotoa. Joskus siirtymä kauaksi kotipaikkakunnalta on taas turvallisuussyistä tai muista syistä johtuen perusteltua.

Toinen huomioitava asia on tilanpuutteen takia toiseen turvakotiin ohjatut asiakkaat. Erityisesti isoissa kaupungeissa – pääkaupunkiseudulla, Turussa, Tampereella ja Oulussa turvakotien käyttöasteet ovat korkeita. Jos asiakas hakeutuu yhteen turvakotiin pääkaupunkiseudulla ja hänet joudutaan tilanpuutteen takia ohjaamaan toiseen pääkaupunkiseudulla sijaitsevaan turvakotiin, eivät etäisyydet muodostu erityisen suuriksi.

Myönteinen asia on, että Suomen turvakodeissa on vuoden jokaisena päivänä vapaita turvakotipaikkoja, vuonna 2017 lukumäärä oli keskimäärin 49 vapaata paikkaa vuorokaudessa. Vapaita turvakotipaikkoja täytyykin olla jatkuvasti saatavilla, sillä turvakotipalvelu on kriisipalvelua, johon asiakkaan ei kuulu joutua jonottamaan paikan vapautumista.

Tilavaatimusten takia moni turvakoti on joutunut etsimään toiminnalleen sopivia tiloja, joita on ajoittain vaikeaa löytää. Moni turvakotipalveluja tuottava yhdistys on päättänyt rakennuttaa uudet toimitilat, jotka vastaavat vaatimuksiin sekä samalla turvakotipaikkojen puutteeseen. Uusien tilojen myötä myös turvakotipaikkojen määrä usealla paikkakunnalla on kasvanut tai kasvamassa lähivuosina.

Turvakotien määrän kasvaessa on myös tärkeää, että THL:llä on riittävästi resursseja turvakotitoiminnan koordinointiin ja turvakotihenkilöstön kouluttamiseen sekä turvakotitoiminnan ohjaus-, ylläpitämis-, laadunvalvonta-, kehittämis- ja hallinnointitehtäviin.

Neuvotteleva virkamies Pirjo Lillsunde